

מראי מקומות - ראש השנה

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

ה.

שכתוב חג השבועות. ובתוס' הרא"ש כתב, שאם נאמר תפסת מועט, א"כ אין לומדים דבר מכך שאף עצרת למנויו, ובאופן זה אין שייך לומר תפסת מועט. ובחי' הר"ן כתב, שכיון שאם נתפוס הרוב יכול לקיים שניהם, דהיינו, דעיקר חג השבועות הוא ליום א', ותשלומין לז', הרי זה עדיף מלתפוס רק המועט.

ה. מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי כתב הרמב"ם בספר המצוות (קס"א), שאין לטעות מכח דברי הגמ' כאן לומר ששתי מצוות הן, אחת למנות ימים, ואחת למנות שבועות. שאם היה כן, היה לגמרא לומר מנין ימים מצוה, ומנין שבועות מצוה. ועוד, שאם הם ב' מצוות, לא היו צריכים למנות שבועות בכל לילה, אלא רק בלילות שנגמרים השבועות. ועוד, שא"כ היו צריכים לברך ב' ברכות, א' על ספירת הימים, וא' על ספירת השבועות.

אולם רבנו ירוחם (נתיב חמישי, חלק רביעי) כתב שב' מצוות הן, אלא שהקשה מדוע אכן אין מברכין ב' ברכות, כמו בתפילין שמברכין ב' ברכות, ועוד מדוע אומרים 'היום י"ד יום שהם ב' שבועות', ואין אומרים 'היום י"ד יום והיום ב' שבועות'. וביאר שמן התורה מונים ימים אפילו אם אין בית המקדש, אבל שבועות מונים רק במקום קרבן העומה. ועל כן בזמן הזה מה שאנו מונים שבועות הוא רק זכר למקדש. ולכך אין מברכין על זה ברכה בפני עצמה, משום שאין מברכין על מה שעושין רק לזכר [ולכאוי' לדבריו בזמן המקדש היו מברכים שתי ברכות, ומנין ב' מנינים, ע"ש בלשונו].

וכן הביא באור שמח (תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב) מאגרות הרמ"ה, שספירת ימים בזמן הזה דאורייתא, וספירת שבועות דרבנן, וכתב שהטעם לזה הוא אסוד אלוקי. וביאר האור שמח, שכיון שאמרו מצוה למימני יומי ולמימני שבועי, וחג השבועות כתיב, הביאור הוא, מנה ימים וקדש עצרת, דהיינו היו"ט, שהיו"ט יום אחד הוא, ומנה שבועות וקדש חג השבועות, דהיינו לקרבנות הרגל, שיש לו שבוע להביא קרבנותיו. וכיון שדין העצרת הוא לעולם, אפילו לאחר חורבן הבית, יש חיוב למנות ימים גם בזמן הזה, משא"כ הדין של שבועות, שהוא מפני השבוע להביא את קרבנות הרגל, שאינו נוהג אלא בזמן הבית, אינו נוהג מן התורה בזמן הזה אלא זכר למקדש.

ו. ומצוה למימני שבועי

כתב הר"ן בפסחים (כח. בדפיו) שהפירוש הנכון במצוה למימני שבועי הוא למנות רק בתשלום כל שבוע ושבוע, אלא שברוב המקומות מחמירין על עצמן למנות בכל לילה שהן כך וכך למנין השבועות.

ז. פסח זימנא קביעא וכו' ואי לא אקרביה אחדי ליה כתבו התוס', שהרי מיד עובר עליו. דהיינו, שסוברים התוס' המשך בעמוד הבא

א. ופנית בבקר

פירש רש"י שודאי אין הכוונה שילך ביום טוב, שהרי חייב ליראות בעזרה. ובחגיגה (יז) כתב רש"י, שהוא חול המועד, דאילו ביו"ט אסור משום תחומין, וגם לולא הדין לינה לא יכלו לצאת מירושלים, ויש להבין מדוע כתב שני טעמים שונים. וכתב החתם סופר, שהסוגיא בחגיגה היא כמאן דאמר אין מקריבין עולות ביו"ט, ולא הביאו עולת ראיה ביום א'. על כן אם אי אפשר להביא עולת הראיה ביום א', אפשר שיכול לצאת מירושלים בלא ראית המקדש, כיון שממ"נ צריך לחזור להביא את עולתו, ויוכל לקיים את דין הראיה שלו גם ביום אחר. ולכך פירש רש"י שם שאינו יכול לצאת משום תחומין. אבל בסוגייתנו פירש רש"י להלכה כב"ה שיכול להקריב עולתו ביו"ט, ולכן אף בלא דין תחומין צריך ליראות בעזרה. עוד כתב, שיתכן שבית שמאי סוברים כשיטת ר"ע שאיסור תחומין דאורייתא.

ב. מצות לינה

נחלקו הראשונים בענין מצות לינה. שיטת רש"י בסוגייתנו, שצריך ללון בירושלים בלילה ראשונה של חול המועד, ואין די במה שלן בירושלים ביו"ט. שיטת רש"י בפסחים (צה) שמצות לינה היא בלילה ראשונה של יו"ט עצמו [וראה בערוך לנר כאן מוהגהת בן המחבר]. שיטת התוס' בסוף דבריהם והרשב"א, שצריך ללון בירושלים כל ז' ימי החג, דכלילה אחת דמי. שיטת הרמב"ם שלא הזכיר כלל דין לינה, נראית לכאורה שאין כלל דין לינה.

וכתב הרש"ש שמה שהקשתה הגמרא ות"ק ור"ש תשלומין לעצרת מנ"ל, ולא הקשתה כן לענין לינה, הוא משום שיש לומר שתנאים אלו אינם סוברים כלל את דין לינה.

ג. חג המצות טעון לינה

הקשה הערוך לנר, שלפי דברי רש"י כאן שצריך ללון בירושלים בלילה ראשונה של חוה"מ, א"כ איך שנינו במנחות (סוה) שהעיררות הסמוכות למקום קצירת העומר היו מתכנסות שם, והלא היו כולם צריכין להיות בירושלים בליל קצירת העומר, שהרי היא לילה הראשונה של חוה"מ פסח. וראה בהגה"ה שם בדברי בנו במה שתירץ, ובמה שכתב לדון על מה שצייד הערוך לנר שהלכו ושבו, האם יוצאים באופן זה מצות לינה.

ד. אטו עצרת יומי מנין שבועי לא מנין

קשה מה בכך, הלא תפסת מרובה לא תפסת, וא"כ נאמר שיש רק יום אחד של שבועות, ואין כלל דיני תשלומין, כיון שמונים ימים. וכתבו התוס', שכיון שלומדים מחודש, אנו אומרים עצרת לכל מנויו. והרשב"א והריטב"א סמכו על תירוץ השני

מראי מקומות - ראש השנה

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

ה. (המשך)

בע"פ, אבל לכאו' קשה, דעדיין יכול להביאו בפסח שני, וכי שברור שאין בל תאחר עד לאחר פסח שני, ודברי רש"י צ"ע. [ניתכן לתלות נידון זה בחקירה המובאת לעיל (דף ג) בשם הקה"י, האם החיוב הוא להביא הקרבן מיד, ומיד הוא מאחה, אלא שיש לו זמן איחור של ג' רגלים עד שעובר בבל תאחה או שמתחילה זמן החיוב הוא עד ג' רגלים, ועד אותו זמן אינו נחשב איחור כלל, ומיד כשהוא מאחה הוא עובר על בל תאחה. שאם בל תאחר הוא מיד כשאחה, כאן שזמן החיוב הוא דוקא בערב פסח איחר מיד, ועובר תיכף על בל תאחה. אבל אם החיוב להביא הוא מיד, וזמן האיחור הוא ג' רגלים, א"כ קרבן פסח שלא שייך בו ג' רגלים אין בו כלל דין בל תאחר].

שמה שלא הקריב הקרבן מיד בזמנו מחייבו בבל תאחה. אבל המאירי (לעיל ד.) כתב, שאפשר שכל דבר שיש לו זמן להיות נפקע מכל וכל אינו בדין בל תאחה, וכן הוא בקרבנות שיש להם זמן קבוע כגון פסח וכו'. וכן כתב הטורי אבן, ודייק כן מלשון הפסוק לא תאחר "לשלמו", שמשמע שמדובר בדבר שיש בו תשלומין, על זה אומרת התורה שלא לאחר התשלומין.

וכתב השפת אמת שמכך שלא הזכיר הרמב"ם שעובר בל תאחר בקרבן פסח, משמע כדברי הטורי אבן, אלא שקשה לומר כן, משום שלפ"ז צריך לומר שכשהברייתא נקטה שפסח יש בה בל תאחר אינו אמת (ובפשוטו אין זה הביאור במה שאמרו 'כדי נסבה'). עוד העיר השפת אמת, שמדברי רש"י בעמוד ב' משמע שעובר בל תאחר מיד כשאינו מקריבו